

فردای روز صنعت برق

دهم اردیبهشت ماه هر سال، همکاران و نقش‌آفرینان صنعت برق براساس یک سنت قدیمی و حرکتی خودجوش، این روز را با عشق و علاقه بسیار و یادآوری خاطرات و ذکر شاخص‌ها به هم تبریک می‌گویند و کلی محیط و فضای این صنعت، پیش از پیک بار سالانه برق و مشکلات آن تلطیف می‌گردد.

البته باید یادآوری کرد که اصولاً روز دهم اردیبهشت، در تقویم مناسبت‌ها روز ملی خلیج فارس است و یازدهم اردیبهشت هم روز کارگر و روز معلم را هم داریم و شاید اگر این حرکت خودجوش در روز بی‌مناسبت‌تری اتفاق می‌افتاد، صنعت برق نیز واقعاً یک روز ملی داشت.

شاید به همین دلیل است که این روز را شخص یا سازمان دیگری به همکاران و نقش‌آفرینان صنعت برق تبریک نمی‌گوید، و به‌طور عمده، در خانواده و در میان صنعت برق، با ارسال پیام، نصب پوستر و ...، به هم تبریک می‌گوییم. شدیم مشابه خانواده‌هایی که جشن تولد خانوادگی می‌گیرند تا یادشان نرود که هستند. حیات دارند و خوشحالند که کنار هم هستند و به وجود هم افتخار می‌کنند.

در این مواقع و در این جمع‌ها، هیچ‌یک از اعضای خانواده حداقل در آن روز، از داشته‌ها نمی‌گویند، از تأثیرگذاری‌ها نمی‌گویند، از نقش‌آفرینی‌ها نمی‌گویند، فقط دم را می‌بینند و خوشی آن لحظه را، که البته این رفتار در نوع خود زیباست.

روز صنعت برق، هم مشابه این‌گونه جشن‌های خودمانی است. لذا بیایید سنت‌شکنی کنیم و در فردای روز صنعت برق امسال به یکی از نقش‌آفرینان اصلی این صنعت بپردازیم؛ یعنی بخش خصوصی. پیش از پرداختن به این بخش، مروری به شاخص‌های توسعه‌ای صنعت برق داشته باشیم که انصافاً جای افتخار هم دارد.

صنعت برق یک صنعت پیشرو در کشور بوده است. این صنعت به نوعی به خوداتکایی کامل رسیده است. بتازگی از توربین ملی آن با مشخصات جهانی رونمایی شد. تقریباً اکثر طراحی‌های نوین؛ این صنعت در داخل کشور انجام می‌گیرد و قریب به اتفاق تجهیزات موردنیاز این صنعت نیز در داخل کشور و توسط صنعتگران پُر توان آن ساخته می‌شود.

مقام سیزدهم یا چهاردهم در دنیا از نظر شاخص تولید برق، «۸۵۰۰۰ مگاوات» ظرفیت منصوبه، بیشتر از «۸۰۰ هزار کیلومتر» شبکه توزیع، بالغ بر «۱۷۰ هزار کیلومتر» مدار شبکه‌های فوق‌توزیع و انتقال، حدود «۱۰۰ هزار مگاوات آمپر» ظرفیت پست‌ها، «۳۵ میلیون» مشترک، برقرار شدن همه روستاهای بالای ۲ خانوار، تولید بیش از «۳۰۰ هزار میلیون کیلووات‌ساعت برق و از طرفی دیگر تأمین رشد ۴ درصدی سالانه برق و احداث تأسیسات متناظر با این رشد مصرف در هر سال، پایداری شبکه سراسری و صدها شاخص مثبت دیگر، شاخص‌هایی هستند انکارناپذیر، قابل تقدیر و مستوجب افتخار.

بی‌شک بخش خصوصی متشکل از مشاوران، پیمانکاران، تولیدکنندگان، بازرگانان و فعالان این صنعت طی سال‌های متمادی در کنار و همراه با صنعت برق، برای رشد و توسعه این صنعت فعال و تأثیرگذار بوده‌اند و عمده شاخص‌های پُرافتخار ذکرشده را ایجاد نموده‌اند.

لذا می‌توان گفت که توسعه صنعت برق به‌شدت با بخش خصوصی مرتبط با آن عجین شده است. بدیهی است که ترسیم هر آینده درخشانی برای صنعت برق بدون وجود یک بخش خصوصی با نشاط، توسعه‌یافته و موفق، غیر قابل تصور و اصولاً شدنی نیست.

بخش خصوصی صنعت برق، در شرایط فعلی حال خوشی ندارد، کمبود نقدینگی، کاهش پروژه‌ها و اعتبارات، تورم و تحریم‌ها، کمبود مواد اولیه، نامتناسب بودن فهارس بها با واقعیت‌های هزینه‌ای، وجود قراردادهای متوقف، عدم وجود قراردادهای تیپ و جاری شدن سلايق بجای ضوابط، مسیر طولانی رسیدگی به درخواست‌ها علی‌رغم در دسترس بودن مدیران دولتی این صنعت، تحمیل هزینه‌های گاهاً غیرمنطقی در بخش مالیات و بیمه، محدودیت‌ها و مشکلات صدور خدمات مهندسی و ... باعث شده است که بخش خصوصی حال و هوای خوبی نداشته باشد، که در صورت ادامه وضعیت موجود، این بخش تأثیرگذار در توسعه آینده صنعت برق، توان بسیار محدودی خواهد داشت.

برای گذر از شرایط موجود، نیاز به درک هوشمندانه و منطقی از مشکلات و همکاری برای حل آنها است. متولیان صنعت برق عمده مشکل را اقتصاد برق می‌دانند، از منظر آنها چنانچه قیمت برق افزایش یابد، همه مشکلات حل‌شدنی است و همه چیز درست می‌شود و اقتصاد برق را در افزایش تعرفه‌های برق، دست‌یافتنی می‌دانند، جدا از درست یا نادرست بودن این تفکر، بخش خصوصی این صنعت، به‌طور مستمر از این تفکر در کلیه مجامع تصمیم‌گیری دفاع نموده و مستمر موضوع را پیگیری نموده است.

کنشگران این بخش هم، هم‌صدا با متولیان صنعت برق، در هر سخنرانی و تحلیل، بر اصلاح اقتصاد برق و افزایش قیمت برق تأکید نموده‌اند و رایزنی‌ها و لابی‌گری‌های زیادی را انجام داده‌اند.

شرایط اجتماعی، سیاسی و اقتصادی حاکم بر نظام تصمیم‌گیری کشور به‌نحوی نیست که افزایش زیادی در قیمت برق را موجب شود و این قصه دنباله‌دار، یعنی گره خوردن نیازها و الزامات مورد نیاز توسعه بخش خصوصی به تفکر اصلاح‌نشده اقتصادی برق، همه بخش‌های این صنعت را مجاب نموده است که باید شرایط موجود را تحمل کرد و ادامه شرایط موجود، به‌طور قطع به گم‌رونی شدن حضور بخش خصوصی و درنهایت ورشکستگی بخش عمده ای از آن منجر می‌گردد.

لازم به توضیح است که به عقیده و باور برخی از نخبگان اقتصاد انرژی، اصلاح اقتصاد برق فقط از درگاه افزایش تعرفه‌های برق شدنی نیست و باید مجموعه عوامل تأثیرگذار در ساختار صنعت برق اصلاح گردد.

همان‌گونه که عنوان گردید در شرایط خاص فعلی که امکان تحقق خواسته متولیان صنعت برق برای افزایش قیمت برق؛ میسر نیست، تعاملات درون خانواده‌ای و استفاده از کلیه ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود برای ادامه حیات بخش خصوصی بسیار ضرورت دارد.

در این تعاملات، حل مسایل قدیمی از قبیل؛ تعیین تکلیف قراردادهای متوقف، قراردادهای تیپ، تدوین و رعایت دستورالعمل‌های تعدیل، نرخ‌های تضمینی و حمایتی خرید برق از نیروگاه‌های حرارتی و تجدیدپذیر، ایجاد و توسعه بازار بهینه‌سازی برق، تعریف مدل حمایتی از تولید داخل و تأمین مواد اولیه موردنیاز تولیدکنندگان تجهیزات، حمایت از فرآیندهای منجر به منطقی نمودن بیمه و مالیات، بازتعریف LC ریالی برای بهبود گردش نقدینگی بخش خصوصی و ... می‌تواند علاوه بر بهبود نسبی این بخش تأثیرگذار، در این شرایط خاص اقتصادی کشور، بخش خصوصی را برای توسعه آینده صنعت برق کماکان سر پا نگه دارد.

بدیهی است که در جهان در حال تغییر، بخش خصوصی صنعت نیز نیاز به پوست‌اندازی دارد، ادغام شرکت‌ها و تشکیل سوپرکمپانی‌ها، نقش‌آفرینی شرکت‌ها در قالب توسعه‌دهنده‌ها (developers)، جهت‌گیری صادراتی، توسعه نوآوری‌ها براساس فناوری‌های روز، کاهش قیمت تمام‌شده، از مباحثی هستند که باید بخش خصوصی به آنها پردازد.

از طرفی دیگر، صنعت برق طی صد سال اخیر، تغییرات ساختاری متنوع و زیادی را تجربه نموده است، از ساختار خصوصی کامل تا دولتی کامل و در دو دهه گذشته، ساختار خصولتی را در بخش عمده‌ای از ارکان خود نیز به چشم دیده است.

شرایط فعلی اقتصاد برق ایجاب می‌کند که بازنگری جدی در ساختار برق، بویژه تعیین تکلیف بخش خصولتی در این صنعت صورت پذیرفته و ساختار متمرکز حاکمیتی در آن مجدداً شکل گیرد.

هرچند مجموعه خانواده صنعت بزرگ برق، یکی از شاخص‌ترین صنایع کشور است و به جهت استمرار خدمات آن هر روز، روز آنان هست ولی برای فردای روز صنعت برق باید جدی به مشکلات آن، بویژه به مشکلات بازیگر اصلی‌اش، یعنی بخش خصوصی پرداخته شود.

سعید مهذب ترابی

مدیرعامل شرکت مهندسی قدس نیرو

عضو هیأت مدیره سندیکای صنعت برق ایران